

Zasady systemu prawa – oprac. Tomasz Winiarczyk

gałąź: prawo konstytucyjne

całokształt norm dotyczących ustroju państwowego, w tym podmiot władzy najwyższej w państwie, stosunki własnościowe, formy sprawowania władzy państwowej, status prawny jednostki, organizację i tryb działania aparatu państwowego

zasady prawa konstytucyjnego

- zasada poszanowania i ochrony godności człowieka
- zasada dobra wspólnego
- zasada pomocniczości
- zasada niepodległości
- zasada suwerenności Narodu
- zasada demokratycznego państwa prawa
- zasada podziału i równowagi władzy
- zasada dialogu społecznego
- zasada równości
- zasada wolności
- zasada pluralizmu politycznego
- zasada decentralizacji władzy publicznej

gałąź: prawo administracyjne

reguluje realizację procesów administrowania w państwie, w tym zaspokajanie słuszných potrzeb obywateli

zasady prawa administracyjnego

- zasada praworządności (legalizmu)
- zasada demokratyzmu
- zasada realizacji dobra wspólnego
- zasada rozdzielności kompetencyjnej organów
- zasada decentralizacji
- zasada udziału obywateli w administrowaniu
- zasada zaufania obywateli do państwa
- zasada ważenia interesów państwa, wspólnot i obywateli

gałąź: prawo postępowania administracyjnego

normuje sposób załatwiania spraw administracyjnych

zasady postępowania administracyjnego

- zasada dostępu do usług publicznych (do urzędów)
- zasada rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie
- zasada czynnego udziału stron w postępowaniu
- prawo bycia wysłuchanym
- zasada udzielania informacji faktycznej i prawnej stronom a także uczestnikom postępowania
- zasada pisemności
- zasada prawdy materialnej
- zasada ugody administracyjnej
- zasada przekonywania
- zasada trwałości decyzji
- zasada wpływu wychowawczego na obywateli
- zasada dwuinstancyjności postępowania
- zasada sądowej kontroli decyzji

gałąź: prawo karne

reguluje stosowanie środków przymusowej reakcji państwa (sankcji) na antyspołeczne zachowania zabronione przez prawo pod groźbą tych środków

zasady prawa karnego

- nie ma przestępstwa bez przepisu prawa
- zasada odpowiedzialności za czyn
- zasada winy
- nie ma kary bez przepisu prawa
- zasada humanitaryzmu kary

gałąź: prawo postępowania karnego

normuje tryb rozstrzygania spraw karnych

zasady postępowania karnego

- zasada ścigania z urzędu
- zasada sporności
- zasada prawdy materialnej
- zasada swobodnej oceny dowodów
- zasada ciężaru dowodu
- zasada legalizmu
- zasada jawności
- zasada ustności
- zasada bezpośredniości
- zasada kontroli procesowej
- zasada prawa do obrony
- in dubio pro reo (wątpliwości na korzyść oskarżonego)
- domniemanie niewinności

gałąź: prawo cywilne

normuje na zasadzie równorzędności podmiotów prawa społecznie doniosłe stosunki majątkowe i związane z nimi stosunki niemajątkowe

zasady prawa cywilnego

- Zasada równości
- Zasada uprzywilejowania konsumenta w stosunkach z profesjonalistą
- Zasada wykonywania praw podmiotowych z uwzględnieniem ich społeczno-gospodarczego przeznaczenia oraz zasad współzycia społecznego
- Zasada domniemania dobrej wiary
- Zasada ochrony praw nabytych
- Zasada ochrony dóbr osobistych
- Zasada ochrony własności
- Zasada swobody umów
- Zasada wykonania zobowiązań
- Zasada odpowiedzialności za szkodę
- Zasada pierwszeństwa dziedziczenia testamentowego przed ustawowym

gałąź: prawo postępowania cywilnego

reguluje tryb rozstrzygania cywilnych spraw procesowych i nieprocesowych objętych prawem cywilnym, rodzinnym i opiekuńczym oraz pracy

zasady postępowania cywilnego

- zasada dyspozycyjności (postępowanie wszczyna strona; nie ma ona obowiązku wszczęcia postępowania)
- zasada sporności
- zasada prawdy materialnej
- zasada swobodnej oceny dowodów

- zasada ciężaru dowodu
- zasada legalizmu
- zasada jawności
- zasada ustności
- zasada bezpośredniości
- zasada kontroli procesowej
- zasada równości stron

gałąź: prawo rodzinne

zespół norm prawnych regulujących stosunki prawne w rodzinie (zarówno niemajątkowe i majątkowe), jej istnienie i funkcjonowanie, stosunki wewnątrz rodziny jak i z osobami trzecimi

zasady prawa rodzinnego

- monogamia
- trwałość małżeństwa
- równouprawnienie małżonków
- dobro dziecka
- równouprawnienie wszystkich dzieci (małżeńskich i pozamałżeńskich)

gałąź: prawo gospodarcze

zespół norm prawnych dotyczących funkcjonowania gospodarki państwa oraz stosunków gospodarczych między osobami fizycznymi, prawnymi oraz innymi podmiotami, które mają zdolność do bycia podmiotem stosunków gospodarczych

zasady prawa gospodarczego

- zasada swobody działalności gospodarczej
- zasada równości przedsiębiorców
- zasada ochrony rynku i ochrony konkurencji
- zasada praworządności ingerencji państwa w sferę gospodarczą
- zasada pewności i bezpieczeństwa obrotu
- zasada swobody umów

gałąź: prawo pracy

normuje stosunki pracy dobrowolnie podporządkowanej

zasady prawa pracy

- zasada ochrony pracy
- zasada wolności pracy i swobody nawiązania stosunku pracy
- zasada poszanowania godności i innych dóbr pracownika
- zasada równego traktowania pracowników
- zasada godziwej płacy
- zasada uprzywilejowania pracownika
- zasada zapewniania bezpieczeństwa i higieny pracy
- zasada wolności zrzeszania się pracowników i pracodawców
- zasada udziału pracowników w zarządzaniu zakładem pracy

gałąź: prawo finansowe

reguluje funkcjonowanie finansów publicznych, których istotą jest gromadzenie i rozdzielanie zasobów pieniężnych dokonywane przez państwo lub inny związek publicznoprawny

zasady prawa finansowego

- zasada jawności i przejrzystości środków publicznych
- równowagi dochodów i wydatków publicznych w ramach sektora finansów publicznych, z dopuszczalnością deficytu i długu publicznego w ograniczonych rozmiarach
- zasada ustawowego nakładania ciężarów finansowych przez państwo
- zasada sprawozdawczości i kontroli

- zasada celowości wydatków publicznych

gałąź: prawo prywatne międzynarodowe

zespół norm, których zadaniem jest wskazanie systemu prawnego (własnego lub obcego państwa) właściwego dla dokonania oceny prawnej konkretnej sytuacji z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i prawa pracy

gałąź: prawo międzynarodowe publiczne

zespół norm regulujących stosunki między państwami, niektórymi organizacjami międzynarodowymi a nawet narodami walczącymi o swoją niepodległość, które nie utworzyły jeszcze organizacji państwowej

zasady prawa międzynarodowego publicznego

- zasada suwerennej równości państw
- zasada nieinterwencji
- umów należy dotrzymywać
- zasada pokojowego załatwiania sporów
- zasada wyrzeczenia się siły
- zasada bezpieczeństwa zbiorowego

gałąź: prawo europejskie

prawo charakterystyczne dla kontynentu europejskiego, powstałe w Europie i wiążące wszystkich uczestników stosunków międzynarodowych w Europie
czasami nazwa stosowana do prawa wspólnotowego czy unijnego

zasady prawa UE

- poszanowanie prawa międzynarodowego
- subsydiarność (pomocniczość)
- równowaga instytucjonalnej
- poszanowanie tożsamości narodowej państw członkowskich
- lojalna współpraca międzyinstytucjonalnej
- demokratyzm
- pierwszeństwo prawa europejskiego
- wykładnia prawa krajowego zgodnie z prawem wspólnotowym

Najważniejsze zasady prawa - podsumowanie

- ☞ nadrzędność konstytucji w systemie aktów normatywnych
- ☞ stabilność prawa
- ☞ jasność przepisów prawnych
- ☞ spójność systemu normatywnego
- ☞ nieznanomość prawa szkodzi
- ☞ sądowa ochrona prawna
- ☞ wieloinstancyjność trybu rozstrzygania spraw
- ☞ zasada domniemania niewinności w prawie karnym
- ☞ nie można nikogo ukarać bez istniejącej w chwili czynu podstawy prawnej
- ☞ konieczność wysłuchania racji także drugiej strony
- ☞ niedziałanie nowo stanowionego prawa wstecz